SVeJ/SG/DW

Slachtofferhulp
Nederland

Hoofdkantoor
Postbus 14208
3508 SH Utrecht
Pallas Athenedreef 27
3561 PE Utrecht
T 030 234 01 16
F 030 231 76 55
E info@slachtofferhulp.nl
W www.slachtofferhulp.nl

Hulpverlening
0900 01 01 (lokaal tarief)

Door Reg. DSC kopie gezonden aan SG/DW

Ministerie van Justitie
DBOB/DIV/OAB/AL-OD
Dossier
Datum 16 SEP. 2011
Nummer
Anbt

Ministerie van Veiligheid en Justitie
De heer mr. F. Teeven, staatssecretaris
Postbus 20301
2500 EH 's-Gravenhage

SG/DW

Utrecht, 14 september 2011

Behandeld door:
Uw kenmerk:
Ons kenmerk:
Betreft: concept wetsvoorstel uitbreiding spreekrecht slachtoffers en nabestaanden in het strafproces.

Geachte heer Teeven,

Bij brief van 7 juli 2011 heeft u Slachtofferhulp Nederland om advies gevraagd over het conceptwetvoorstel betreffende de uitbreiding van het spreekrecht van slachtoffers en nabestaanden in het strafproces. Ik voldoe graag aan uw verzoek.

Versterking spreekrecht
Het spreekrecht en het recht om een schriftelijke slachtofferverklaring (ssv) in te dienen zijn belangrijke slachtofferrechten. Hierdoor heeft het slachtoffer een stem in de strafzaak. De voorgestelde uitbreidingen van de kring van spreekgerechtigden maakt het voor meer slachtoffers en nabestaanden mogelijk om invulling te geven aan het spreekrecht. De voorstellen komen ook tegemoet aan de behoeften die in de praktijk worden gevoeld. De voorgestelde wijzigingen betekenen dan ook een verdere versterking van de positie van slachtoffers en nabestaanden in het strafproces. Slachtofferhulp Nederland ondersteunt het wetsvoorstel dan ook van harte. Naar aanleiding hiervan wordt nog het volgende opgemerkt.

Delictcategorieën
Allereerst valt op dat geen aandacht wordt besteed aan de vraag of de groep misdrijven waarbij het spreekrecht kan worden uitgeoefend,genoemd in artikel 51e lid 1 Sv, uitbreiding behoeft. Toch zijn hiervoor goede argumenten aan te voeren.

Het spreekrecht is nu opengesteld voor, kort gezegd, slachtoffers van ernstige strafbare feiten. Echter, ook een minder ernstig strafbaar feit kan op een individueel slachtoffer een grote impact hebben. Daarom kan er ook bij een minder ernstig strafbaar feit wel degelijk behoefte bestaan aan uitoefening van het spreekrecht.

Slachtofferhulp Nederland

Slachtofferhulp Nederland pleit er voor dat de beleving van het slachtoffer criterium is of hij gebruik wil maken van het spreekrecht en het spreekrecht bij alle misdrijven mogelijk te maken.

Overigens valt niet te verwachten dat dit zal leiden tot een grote toename van het aantal slachtoffers dat van het spreekrecht gebruik wil maken. In het algemeen zal er bij de minder ernstige delicten niet zo vaak behoefte bestaan aan het uitoefenen van spreekrecht (Vgl. ook: K. Lens, A. Pemberton en M. Groenhuijsen, *Het spreekrecht in Nederland: een bijdrage aan het emotioneel herstel van slachtoffers?* Tilburg Intervict 2010, p. 85).

Verder is het ook uit oogpunt van wetsystematiek logisch geen beperking aan de delictgroep te verbinden. Met de inwerkingtreding van de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer, heeft het slachtoffer het recht gekregen om stukken aan het strafdossier toe voegen voor zover hij deze van belang acht voor de beoordeling van de zaak tegen de verdachte (art. 51b lid 2 Sv). Blijkens de memorie van toelichting (p. 11) bij die wet kunnen onder deze noemer de zogenaamde Victim Impact Statements, schriftelijke slachtofferverklaringen (ssv), in het strafdossier worden gevoegd. De wet beperkt deze mogelijkheid echter niet tot de spreekrechtwaardige zaken. Dit leidt dus tot de conclusie dat in iedere strafzaak het slachtoffer een ssv kan indienen. De groep slachtoffers die gerechtigd is tot het indienen van een ssv is steeds dezelfde geweest als de groep spreekgerechtigden. Het spreekrecht en de slachtofferverklaring dienen ook dezelfde doelen. Het lijkt dan ook logisch dat nu slachtoffers in ieder delict een schriftelijke slachtofferverklaring kunnen indienen, zij ook in ieder delict het spreekrecht kunnen uitoefenen.

Nabestaanden
Het wetsvoorstel breidt de kring van nabestaanden uit die voor het spreekrecht in aanmerking komen. Hierdoor wordt het ook voor kleinkinderen, grootouders, ooms, tantes, neven en nichten mogelijk spreekrecht uit te oefenen. Dit roept als vanzelf de vraag op waarom het spreekrecht wordt beperkt tot de in het nieuwe artikel 51e lid 4 Sv genoemde nabestaanden? Het is bijvoorbeeld goed denkbaar dat een zeer goede vriend of vriendin die geen levensgezel was van het slachtoffer het spreekrecht wil uitoefenen (vgl. het citaat op p. 77 van het onderzoek van Intervict). Zoals de conceptmemorie (p. 5) zegt: "Het zal vaak van de feitelijke situatie afhangen wie uiteindelijk het slachtoffer het meest na stond." Het is daarom wenselijk dat in de wet de mogelijkheid wordt opgenomen voor een niet familielid om het spreekrecht uit te oefenen.

Slachtofferhulp Nederland kan zich goed vinden in het uitgangspunt dat het aantal nabestaanden dat mag spreken beperkt is tot de levensgezel en drie andere nabestaanden. Dit aantal zal in de praktijk over het algemeen toereikend zijn. Bovendien blijkt uit de toelichting dat de rechter de mogelijkheid heeft om in een voorkomend geval meer nabestaanden aan het woord te laten.

Vertegenwoordiging
In het wetsvoorstel worden een aantal vormen van vertegenwoordiging geïntroduceerd.

Lid 6 van het voorgestelde artikel 51e maakt het mogelijk, indien het slachtoffer of de nabestaande jonger is dan twaalf jaar en niet bij machte is om zelf te spreken, dat de wettelijk vertegenwoordiger het spreekrecht uitoefent.

Slachtofferhulp
Nederland

Dat aan deze mogelijkheid behoefte bestaat, bleek recentelijk nog in de Amsterdamse zedenzaak van Robert M. Naar de mening van Slachtofferhulp Nederland kan het spreekrecht in deze zaken overigens niet worden beperkt tot de gevolgen die de ouder bij het kind heeft waargenomen, zoals in de conceptmemorie (p. 5) staat. De gevolgen voor het slachtoffer en het gezin zullen daarvoor meestal teveel zijn verstrengeld. Dit spreekrecht zal zich daarom ook moeten kunnen uitstrekken tot de gevolgen die het misdrijf voor de ouder(s) zelf en het gezin heeft.

In lid 7 wordt de mogelijkheid geopend dat wanneer het slachtoffer feitelijk niet in staat is om het spreekrecht uit te oefenen, bijvoorbeeld omdat deze als gevolg van het misdrijf in coma ligt, een naaste het spreekrecht mag uitoefenen. De wetstekst en toelichting zijn hier niet geheel duidelijk. De toelichting lijkt uit te gaan van één spreekgerechtigde, terwijl de wetstekst zelf de indruk wekt dat er meer personen kunnen spreken. Slachtofferhulp Nederland meent dat er in deze (uitzonderlijke) situatie de mogelijkheid zou moeten bestaan dat er door meer naasten wordt gesproken. Ook deze groep kan in beginsel worden beperkt tot de levensgezel en drie andere naasten.

Lid 8 roept een algemene mogelijkheid tot vertegenwoordiging bij het spreekrecht in het leven. De spreekgerechtigde kan de voorzitter van de rechtbank verzoeken of het spreekrecht mag worden uitgeoefend door een advocaat of door een bijzonder gemachtigde. Een medewerker van Slachtofferhulp Nederland zou dan op verzoek van het slachtoffer namens hem het woord kunnen voeren. Slachtofferhulp Nederland juicht het toe als de stem van het slachtoffer op de zitting een nadrukkelijker plaats krijgt doordat een gemachtigde het spreekrecht voor het slachtoffer uitoefent. Slachtofferhulp Nederland gaat er overigens vanuit dat het over het algemeen zal gaan om het voorlezen op de zitting van de ssv door de gemachtigde. De slachtofferverklaring moet immers de ervaringen van het slachtoffer zelf weergeven.

Waar de eerdergenoemde uitbreidingen van de kring van spreekgerechtigden waarschijnlijk niet zullen leiden tot een grote toename van het aantal zaken waarin het spreekrecht wordt uitgeoefend, ligt dit bij deze verruiming anders. Als slachtoffers het spreekrecht op de zitting door een gemachtigde kunnen laten uitoefenen, valt te verwachten dat dit een belangrijke toename van het gebruik van het spreekrecht zal betekenen. De belangrijkste drempel voor het spreekrecht is blijkens het onderzoek van Intervict (p. 57) immers: "de angst om emotioneel te worden" en "dicht te klappen". Deze belemmering valt weg als iemand anders het spreekrecht voor het slachtoffer uitoefent.

Slachtofferhulp Nederland ondersteunt zo'n 4.200 spreekgerechtigde per jaar. In bijna al deze gevallen wordt een ssv opgesteld. Een klein gedeelte hiervan wordt tevens voorbereid op het spreekrecht (ongeveer 300). Te verwachten valt dat een groot gedeelte van degene van de spreekgerechtigden die nu alleen van de ssv gebruik maken (ongeveer 3.900) graag willen dat hun ssv op de zitting wordt voorgelezen door een gemachtigde. Dit hoeft natuurlijk niet altijd door een medewerker van Slachtofferhulp Nederland te worden gedaan. Dit kan bijvoorbeeld ook door een naaste van de spreekgerechtigde worden gedaan en in een aantal zaken zal overigens reeds een medewerker van Slachtofferhulp Nederland naar zitting meegaan in verband met de vordering benadeelde partij.

Slachtofferhulp
Nederland

Het is derhalve moeilijk de hoogte van de toename in te schatten die deze uitbreiding tot gevolg zal hebben. Toch zal er een behoorlijk aantal zaken overblijven waarbij de spreekgerechtigde een beroep doet op een medewerker van Slachtofferhulp Nederland (bij 1 op 4 spreekgerechtigden zijn dat 1.000 gevallen). Het is bovendien een tijdrovende dienst, waarbij naar de zitting moet worden gegaan, vaak met lange wachttijden. Dit zal uitbreiding van de formatie nodig maken.

Inhoud spreekrecht
Het wetsvoorstel brengt geen wijziging in de inhoud van het spreekrecht. Zo komt er bijvoorbeeld geen mogelijkheid voor de spreekgerechtigde om zich over de strafmaat uit te laten. Slachtofferhulp Nederland kan zich hierin vinden, omdat deze mogelijkheid ertoe zou leiden dat de verdediging dan ook een ondervragingsrecht van de spreekgerechtigde krijgt. Dit zou kunnen leiden tot secundaire victimisatie.

Toch blijkt uit het onderzoek van Intervict wel dat er behoefte bij de spreekgerechtigden bestaat om zich uit te laten over de strafmaat. Meer in het algemeen zou het wenselijk zijn om meer zicht te krijgen op de mogelijkheden of het slachtoffer desgewenst een actievere rol kan krijgen in het strafproces. Hierbij kan ook worden gedacht aan de uitbreiding van de rechten in het vooronderzoek bijvoorbeeld door het mogelijk te maken voor het slachtoffer een mini-instructie te verzoeken. Tot slot zou Slachtofferhulp Nederland voor een onderzoek willen pleiten waarbij wordt nagegaan op welke wijze vorm kan worden gegeven aan een actievere rol van het slachtoffer in het strafproces.

Naar ik aanneem heb ik u hiermee voldoende geïnformeerd. Uiteraard zijn wij graag bereid ons standpunt nader toe te lichten.

Hoogachtend,

A. Crielaars
Algemeen directeur